

VIZIJA EVROPSKE SRBIJE

preporuke

Učesnici skupa su nepodeljeno istakli prioritet i najviši značaj jasne vizije u procesu evropskih integracija Srbije. Evropska perspektiva Srbije i regiona danas je jasnija nego ikada do sada. Najviši predstavnici Vlade su naglasili da je jednostrana primena Prelaznog sporazuma dosledan pokazatelj opredeljenja Srbije da svoj proces integracije uspešno nastavi. Oni od EU očekuju da aktivira Prelazni sporazum, da stupi na snagu Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, te da Srbija stekne status države kandidata za prijem u EU, jer rezultati dosadašnjeg rada zavređuju pozitivnu ocenu same Unije i njenih država članica. Na tom putu nema nikakve dileme oko spremnosti i angažovanju Srbije na ispunjenju svih potrebnih preduslova, uključujući okončanje saradnje sa ICTY. U skladu sa tim sugerisano je da srpska administracija dinamično tretira evropsku agendu. Srbija se učvrstila na putu evropskih integracija i moglo bi se očekivati da ovo suštinsko opredeljenje ubuduće neće zavisiti od rezultata izbora i potencijalnih koalicija.

Povećavaju se očekivanja da će predstojeće razmatranje vizne liberalizacije za države Zapadnog Balkana rezultirati usvajanjem povoljnih odluka za Srbiju i njenim prevođenjem na tzv. „belu listu“ država za koje nije potrebna Šengenska viza. Koliko god je važan datum vizne liberalizacije, isto tako je važan i napredak u oblasti unutrašnjih poslova i pravosuđa, koji je nesumljivo rezultovao velikim brojem novih zakona i novih regulatornih tela. Takođe je ovo vezano sa jačanjem bilateralne i regionalne saradnje, pogotovo u borbi protiv prekograničnog organizovanog kriminala. Taj proces beleži konstantni napredak. Podržana je inicijativa da se u Beogradu, kao svojevrsna regionalna aktivnost, formira Regionalni centar za borbu protiv organizovanog kriminala, sa rotirajućim rukovođenjem država regiona. Razlog više za potrebu osnivanja ovakvog centra jeste i činjenica da je Zapadni Balkan sekuritizovan, percipira se kao izvor pretnji, te je neophodno jačanje regionalne saradnje u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Vizna liberalizacija, kako za Srbiju, tako i za druge države regiona, predstavlja pitanje ljudskog i ekonomskog dostojanstva, ali i veliki podsticaj reformskim procesima. Upućen je apel svih učesnika skupa iz regiona nadležnim institucijama EU da ovo pitanje što pre dobije pozitivan ishod.

Vreme da se osveži ideja integracije Srbije, ali i drugih država u regionu. Potrebna je „nova energija“ za region. Politika proširenja EU je bila ekonomski i politički uspeh i nema razloga da „nezavršeni posao“ priključenja država Zapadnog Balkana, uključujući Srbiju, ne bude deo tog uspeha. Ukazano je da će buduće države predsedavajuće EU, zbog aktuelnih teškoća, biti više u prilici da se bave izazovima nego prioritetima. U razmatranju izazova, prepreka i dostignuća na putu Srbije i regiona ka EU ključna reč koja je provejavala skupom bila je **solidarnost**. Vredna su i dragocena iskustva iz prethodnih proširenja koja su realizovana u okviru Višegradske grupe, kao i iskustva raznih oblika prekogranične saradnje i evroregiona.

Kada se radi o efektima dosadašnjih proširenja na evropske aspiracije Srbije i regiona ukazano je da ona, posebno proširenje iz 2004/07 još nije do kraja „probavljeno“ u svim državama članicama i evropskim institucijama. Iako se može primetiti „balkanski zamor“, nema sumnje u nastavak proširenja EU na Zapadni Balkan, ali je činjenica da niz drugih tema i problema koje Unija ima, objektivno otežava usmeravanje pažnje na ovaj region.

Bilo bi korisno da u promišljanjima o regionu bude prisutno više strateškog, a manje mesijanskog postavljanja.

Šest godina nakon Solunskog samita najviših predstavnika država Evropske unije i Zapadnog Balkana sve se češće čuje ideja da je došlo vreme za sazivanje Soluna II. Predloženo je da se ova inicijativa, kao svojevrsno jačanje i osveženje Solunskog procesa, razmotri kako u državama regiona tako i u državama članicama EU i nadležnim telima EU. Bez obzira na neprestano ponavljanu „evropsku perspektivu regiona“, prisutan je utisak da EU u ovom trenutku nije spremna da ove države prima u svoje članstvo tempom koji je poželjan. Države u regionu su postigle zavidne i važne rezultate u procesu modernizacije i evropeizacija, ali je potrebna promišljena strategija za radikalno unapređenje bilateralnih i multilateralnih odnosa na Zapadnom Balkanu. Ovo uključuje organizovanje pratećeg ili prethodnog regionalnog samita država Zapadnog Balkana, kako je to već predlagano na nizu skupova nevladinog sektora (Igmanska inicijativa, skupovi Evropskog pokreta u Srbiji). Nesmanjena je potreba saradnje nevladinog sektora u regionu, uz poželjnu veću orijentaciju na mlade.

Bilateralni i regionalni odnosi u celini nisu na potrebnom nivou koji se očekuje od država i regiona na putu prema EU. Višestruko je naglašen značaj dobrosusedstva i regionalne saradnje za uspeh projekta i procesa evropske integracije Srbije i regiona. To uključuje i međusobnu podršku država regiona na putu evropskih integracija. Bilateralni sporovi ne smeju da se prenose na multilateralan nivo, pogotovo kada se radi o procesu proširenja. Njihovo zadržavanje u bilateralnim okvirima je od strateške važnosti.

Konstatovano je da je približavanje EU i proces integracije već značajno transformisalo Srbiju. U tome značajnu ulogu igra Nacionalni program za integraciju Srbije u EU, kao i početak efikasnijeg rada Parlamenta. Očekuje se da će se ove promene adekvatnu pozitivnu ocenu dobiti u narednom Izveštaju o napretku Srbije za 2009. godinu. Posebnu pažnju zaslužuju predstojeće promene u oblastima javnih finansija, nabavki, konkurentnosti, kao i kontinuirani napor u borbi protiv korupcije. U EU će ući sutrašnja, a ne današnja Srbija, a najbolji način da se sumnje u proces integracija razveju jeste povećanje obima i brzine reformi. Ulazak u EU je potrebno posmatrati kao proces prihvatanja standarda, a ne kao dijalog ravnopravnih sagovornika. To zahteva veliko podešavanje svih državnih institucija. Svako novo proširenje donosi nove, dodatne i složenije kriterijume, pa se zapravo može reći da je EU svojevrsna „pokretna meta“.

Veoma je važno uvažavati i svestrano sagledati pozitivna iskustva sinergije proširenja NATO sa prethodnim talasom proširenja EU. U tom kontekstu ne bi trebalo podcenjivati ulogu NATO u procesu evropskih integracija i izgradnji ukupne evropske arhitekture. Radi se o organizaciji koja je agent i pokretač u nizu segmenata bezbednosti. U postojećim uslovima teško je objasniti koncept vojne neutralnosti koji je važeći u Srbiji. Ova tema zaslužuje kako dodatne, šire rasprave i svestrano razmatranje budućeg bezbednosnog statusa Srbije, tako i novi način komunikacije sa javnošću.

Proces pristupanja svih država regiona STO, što se podrazumeva kao preduslov za sticanje kandidature za članstvo u EU, komplementaran je sa evropskim integracijama. Izostanak članstva svih država regiona u ovoj organizaciji, uključujući i Srbiju, je nedostatak koji je potrebno što pre otkloniti. Ekonomska kriza ne ide u prilog ovom nastojanju, protekcionizam je u porastu. Ipak, međusobna podrška, razumevanje i razmena iskustava u pregovorima sa STO može značajno pospešiti ovaj proces.

Region Zapadnog Balkana treba više da koristi multilateralne forme saradnje oličene u Regionalnom savetu za saradnju, Energetskoj zajednici i Sporazumu CEFTA, čije

predsedavanje naredne godine preuzima Srbija. Aktuelna ekonomska i finansijska kriza ukazuje da su za prevazilaženja problema i prepreka korisna regionalna tela i sporazumi.

Primer za to je uloga Energetske zajednice i solidarnih isporuka gasa za Srbiju i BiH tokom gasne krize početkom 2009. Pored toga, Srbija jednu trećinu svoje razmene sa svetom obavlja sa državama CEFTA, pri čemu beleži suficit. Pojedini oblici ekonomske, privredne (pa i političke), regionalne saradnje su „kolateralne šteta“ situacije oko Kosova. Taj problem iziskuje rešenje, uz neophodan kompromis i toleranciju oko postojanja drugog.

Na skupu je posebno naglašena potreba da je neophodno naučiti iz dosadašnjih grešaka i propusta u komunikaciji sa građanima u Srbiji po pitanjima evropskih i evroatlantskih integracija. Značajno je da se javnost upozna sa vrednostima ovog procesa, a ne prezentiranjem potencijalnih dobiti. U tom poslu će biti neophodno šire i intenzivnije animiranje i angažovanje nosilaca vlasti, posebno parlamentaraca i stranaka, ali i veća posvećenost medija i civilnog društva ovim procesima.